

מבוא לתכנית הכשרה מקצועית

הגישה התיאורטית של ביה"ס לעבודה סוציאלית באוניברסיטת תל אביב היא הגישה הגנרית.

הגישה הגנרית היא צורת חשיבה וארגון של המקצוע בבעיה בכל האספקטים שלה. זאת אומרת בצורה כוללת המדגישה פתרון בעיה ע"י בחירת ההתערבות מתוך מכלול אפשרויות ומתוך שיקולי התאמה וכדאיות.

תכני הלמידה בכתב ובשדה מתוכננים על פי גישה זו.

התכנית בנויה מתוך הנחה בסיסית של רצף לימודי התפתחותי, המדגיש ביסוס למידה קיימת על ידי חזרה, למידה חדשה ואימון (training). התהליך הלמידה מודגש הקשר וה"גשר" בין הידוע והמוכר לבין החדש והזר.

ההוראה בכיתה וההוראה בשדה הם שני חלקים המשלימים זה את זה בתהליך הכשרת הסטודנט לתפקיד "עובד סוציאלי בחברה". העברת החומר התיאורטי שעשית בעיקר במסגרת הכיתה, כאשר היישום האופרטיבי ע"י התנסות חווייתית ועיבודה, נעשה בעיקר במסגרת עבודת השדה.

יחד עם זאת, יש להדגיש שהעברת תכנים מהשדה לכיתה ולהיפך היא חלק אינטגרלי רצוי של התהליך ומחייב התייחסות למכנים אלה ע"י השותפים לתהליך ההוראה - המורה והמדריך.

ההכשרה המקצועית תורמת לתהליך ההכשרה המקצועית את המרכיבים של ידע מקצועי ומיומנויות מקצועיות דרך הניסיונות הלימודיים שמספקים הזדמנות לבדיקה, לרכישה ולאימון של הידע והמיומנויות המקצועיות.

תהליך הלמידה בהכשרה מקצועית מאופיין ע"י עקרונות אלה:

- א. מעבר מהיקף מצומצם להיקף רחב יותר בכמות ובתוכן.
- ב. מעבר מהפשוט למורכב יותר.
- ג. מעבר מתלות לעצמאות גוברת.

עקרונות אלה באים לידי ביטוי בעלייה הדרגתית במספר ימי ההכשרה בשדה (יום אחד בשבוע בשנה א', ויומיים בשנים ב' ו-ג') בהעברת הדגש מחשיפה הסתכלותית ומעורבות ואחריות מקצועית מתוחמת, למעורבות אישית פעילה ועצמאות גוברת בשנה ב' ולאחריות ומעורבות מקצועית בתום שנה ג'.

בתבנית ההכשרה המקצועית קיימות הגדרות שיטתיות וממוקדות לגבי בנדרש והמצופה מהסטודנט והמדריך בכל אחת משלוש השנים. תכנית ההכשרה המקצועית הינה "מסמך מסגרת" שבא לקדם את המטרה של אחידות כמותית ותכנית של הניסיונות הלימודיים הנדרשים בסוכנויות השונות והתאמתם לתכנית ההוראה באוניברסיטה ובכך לאפשר יעילות רבה יותר בהשגת המטרה הסופית - עובד סוציאלי מקצועי.

כמו כן מאפשרת התכנית להעמיד בפני הסטודנט יעדים ודרישות ברורות (כולל כמות וסיווג הניסיונות, פרוט המיומנויות ומדידת השליטה בהן) לגבי הכשרת השדה, ובכך תורמת למדידה יעילה יותר של תהליך הלמידה ושל הישגים של הסטודנט.

התוכנית בנויה על חלוקת ההוראה לפי שלבי תהליך ההתערבות ותכניה עם הדגשים דיפרנציאליים לגבי כל שנה ושנה. בכל פרק קיימת הדגשה של תכנית ותהליכים ספציפיים כאשר העיקרון המנחה הוא עקרון התפתחותי (תהליך) עם דגשים על מרכיבים מסוימים שהם תוכן הלמידה העיקרי בכל פרק. אנו עדים לעובדה שלא ניתן לעצור את תהליך ההתערבות בשדה בהתאם לשלבי הלמידה המתוכננת ומשום כך לעיתים יקדים השדה את התכנים המודגשים בכיתה.

תוכנית ההכשרה המקצועית אורגנה ב-5 מערכות בהתאם למוקדי האינטראקציות של הסטודנט בשדה. קריאת התכנים מימין לשמאל בכל המערכות בכל שלב מאפשרת הבלטת המשותף ומתוך כך גם הבלטת הספציפי, ומדגימה את הגישה הגנרית.

המערכות הן:

מערכת הסטודנט כאישיות מקצועית - הכוונה לתהליך התפתחות האישיות המקצועית על מרכיביה השונים.

מערכת סטודנט-מדריך (הסטודנט כמודרך) - המיקוד על תהליך ההדרכה, האינטראקציה בין הסטודנט והמדריך תוך הפרדה בין מישור ההדרכה, קשר ההדרכה ובין מישור ההוראה בשדה התכנים הלימודיים.

מערכת סטודנט-לקוח (הסטודנט במערכת קשריו עם הלקוח), - המיקוד על יצירת קשר מקצועי, תהליך ההתערבות והערכתו.

מערכת סטודנט-סוכנות (הסטודנט במערכת קשריו עם הסוכנות הספציפית בה עובד), המיקוד על תהליך הסתגלות, התייחסות והשתייכות לארגון.

מערכת סטודנט- חוץ סוכנותית (הסטודנט במערכת קשריו עם גורמים שונים מחוץ לסוכנות הספציפית) המיקוד על חשיפה לארגוני רווחה נוספים ולמגוון אוכלוסיות במצוקה.

תכנית ההכשרה המקצועית מחולקת לפרקים בהתאם לתהליך ההתערבות. כל פרק מחולק ל- 5 מערכות. כל מערכת מוצגת באמצעות נושא, מטרה, יעדים ומשימות.

הנושא	-	תוכן מרכזי המוצג בצורה מוכללת.
מטרה (goal)	-	הגדרת השנוי אליו יש להגיע.
יעדים (objectives)	-	שלבי ביניים שהשגתם תהווה צעד מקדם לעבר המטרה.
משימות (tasks)	-	עבודה ספציפית שביצועה מבטיח השגת היעדים כולל: (מטלות) תפקידים (roles) מוגדרים סביב אחריות מוגדרת.
הערכה (evaluation)	-	בדיקת תהליך ההתערבויות ותוצאותיהן - תהליך מתמשך הקיים בכל שלב ממנו ניתן לחזור להתחלה או לכל נקודה אחרת בתהליך לצורך בדיקה.